

őrző stílus és szerkezet fontos kérdések élményszerű felvetését teszi lehetővé.

STURM LÁSZLÓ

(Kortárs Kiadó, Budapest, 2003,
280 oldal, 1900 Ft)

KOVÁCS ANDRÁS FERENC:

Fattyúdalok

Kissé baljóslatú az a hattyú, ami kigyó módra tekereg Kovács András Ferenc (KAF) új kötetének borítóján. Ilyenek a versek is, a *Fattyúdalok* – ha tizenheten lennének, ez a kötet lehetne a „Tizenhét fattyúk”.

Ennél nagyobb és teljesebb azonban a kötetkompozíció: KAF tíz év verseit – látszólag a legtokéletesebben tiszta szórakoztató költeményeket, népszerű műveket – gyűjtötte egybe. A szerző nem szorul különösebb bemutatásra, a fülszöveg is csak annyit közöl róla: 1959-ben született Szatmárnémetiben.

Mi hozzátehetjük: a szereplíra és a stílparódia kimagaslóan szellemes egyéniségéről van szó, s most is első-sorban mint formaművész mutatkozik be. Aki szerette Varró Dániel *Bögre azúr* kötetét (Bevezetés a szépirodalomba), az KAF-ot és a kaffogást egyenesen imádni fogja.

A nyelvi játékok, a verstani virtuozitás és ezek fölött a nyelv, a mo-

dor mint humorforrás csak szelepként szolgál. Miként szerepversek, úgy szelepvversek is ezek, legyen szó akár José Faustino Quijano bolíviai poéta posztumusz bökvverseiről, akár a szonettekről, a különféle dalokról vagy a manapság e sorok írója számára már kissé túlságosan is népszerűnek tetsző limerickekről (kinek is szól ez a sok limerick?): a csengőbongó vidámság általában a borzalom kifejezését szolgálja.

A politikai extrémizmus, a diktatúra, a fasizmus és annak különböző rendű és rangú követői, előjelei gyakran megjelennek a versekben – s nem is csak az „Eaton Darr”-nak ajánlott darabokban.

Ez a közéleti tematika súlyos erkölcsi alapvetésekkel egészül ki, néha a leginkább primer mód kacagtató sorokban: „Hazudj, ripők, reformert: / A köz szavát ne formáld! / A közszáj majd beforr, mert / A közdemokratákban / A közmoral deformált.”

A versek másik érdekes forrása a *Tíz jegyzet*ben (filológiai poémokban) és a – meglehetősen érvényes és történetileg is precíz módon – nótaszerzőkként aposztrofált elődöknek szánt ajánlásokban, vendégszövegekben, parafrázisokban kirajzolódó műveltséganyag.

Az irodalomtörténet – miként a régi időkben – dallamtár KAF-nál, s ezt a dallamtárat teszi még inkább teljessé saját komparatív szövegeivel.

Hogy kakofónia-e a világirodalom? Nem tudni; inkább ősi munkadatok ritmusát hallani. Kovács András Ferenc kötete sok szempontból archaikus vagy historizáló alkotás: őt is magával ragadja a nyelvi régiség gyönyöre, a díszített, bizarrkodó megfogalmazások varázsa, akár csak az utólagosan sutának tűnő, kissé még kényszerűen illeszkedő soroké. Így Pantheonjában az antikvitás gyakran – és saját szójátékával: *phantasztikusan!* – megidézett antihősei és a későbbi századok vágánsai mellett ott találjuk a teljes régi magyar irodalmi nyelvet is.

Ehhez még egy mondatot tennék hozzá: nem hagyhatjuk ki a rímek élvezetét, KAF összes ríme zseniális, legyen akár kecske, akár echó.

KÉPES GÁBOR

(*Magvető Kiadó, Budapest, 2003,*
91 oldal, 1490 Ft)

FILIP TAMÁS:

A harmadik szem

Mondják, a macskának nemcsak egy élete van. Különös lény, az biztos; szemében távoli, mögöttes világok fényeivel – az, csakugyan: született médium. Többszörös élet, mély titkok! Hol az a költő, aki az efféle sürűségnek hátat fordítana? Ha akadna is ilyen, az nem Filip Tamás. Az ő

szürke forrású (mert hétköznapias külszínű), de annál sejtelmesebb csobogású verseiből nehéz volna összeállítani egy macskakönyvet, habár nála is bejelentkezik macskaalkatban a misztérium. *A Délután* nem éppen lírai szerepben „ólálkodó” macskájával ellentétben a *Szoba* négy lábúja más. „A szélemen vénséges macska ül. [...] Zöld szemében néha egy filmet látok peregni; homályos képeket” – írja Filip. Termékeny homályban és rejtélyes kapcsolatokban egyébként sem szűkölködik *A harmadik szem*.

Aki nem csupán közönséges látószervével, hanem lelke szemével is olvas, hamar rá fog jönni, hogy a Filip-szövegek alanya: maga is kétlétű. A verstörténetek (az eseményesen novellaszerű versek), amelyekkel körülírja őt a szerző, szinte csak azért születnek, hogy legyen honnan befelé, a dolgok mögötti titkokra néznie. Talán ez: a befelé nézés (vagy még inkább: befelé látás) a leggyökebb tulajdonsága. Igaz, széles irodalmi rokonságának szálai is itt érnek össze; a Valéry költötte Monsieur Teste például alapvonásainak egyikével („szemét különös módon, mintegy *bensőleg* használja”) nagy mértékben emlékeztet Filip hősére. De az eszközöknek ez a jószerével minimális igénybevétele, a módszer, ahogyan Filip közérthetően, egyszerűsággal mutat rá a tapasztalati és a szellemi valóság realizálására és szétválaszthatatlan egysé-